

sia, quæ sub sua erant cura, defenderet; et nihilominus irregularis censetur, si vulnus lethale fuit. Sed nec ex hoc textu sumitur probabile argumentum, quia ex illo non constat, percussione illam necessariam fuisse ad defendenda Ecclesiæ bona; nam satis fuisset vociferatio, ut ex discursu ejusdem textus constat; nam parochiani statim adfuerunt. Unde in fine textus ait Pontifex: *Quamvis liceat vim vi repellere, tamen cum moderamine inculpatæ tutelæ, significans in prædicto casu non fuisse servatum dictum moderamen. Deinde occasione hujus textus posset inquiri, an maneat quis irregularis occidendo aliquem in defensionem rerum alterius; nam in eo textu clericus ille non defendebat res proprias, sed Ecclesiæ; et ideo dici posset non licuisse illi absque irregularitate eas defendere cum periculo occidendi alium, quia Ecclesia ipsa vult potius res suas amittere, quam sacerdotes suos sanguinem fundere. Sed licet verum sit potuisse Ecclesiam hoc declarare, tamen ex illo textu talis declaratio non colligitur, ut ex dictis patet. Quid vero in eo casu dicendum sit de defensione rerum alienarum, dicemus in sectione sequenti, ad finem.*

12. *Posterior sententia præfertur.* — Ex his ergo satis ostensum videtur, in jure antiquo, hujusmodi irregularitatem non contineri. Possuntque hic addi antiqui canones, in quibus significatur, per homicidium privatum, sine culpa, et sine voluntate factum, non incurri irregularitatem, c. Hi qui arbores, cum duobus seq., d. 50. Et facit etiam c. Quia te, eadem dist., ubi videtur sermo esse de illo, qui in defensionem libertatis suæ, ne scilicet a Saracenis in captivitatem adduceretur, eos occidit; de quo dicitur, *nullo modo inde canonice judicari, quia non sua sponte fecit.* At vero si standum esset in rigore contrariæ sententiæ, quod sola defensio propriæ vitæ excuset irregularitatem, non sufficeret defensio propriæ libertatis, quod illi textui repugnare videtur, et per sese videtur valde absurdum. Et si quis dicat, libertatem æquiparari vitæ, respondemus ita æquiparari, ut non sint idem, neque cum omnimoda æqualitate. Et ideo si talis æquiparatio admittitur, hinc nos colligimus, jura non esse cum illo rigore intelligenda; ideoque æquiparationem extendendam esse ad omnem legitimam culpæ excusationem, ratione cujus homicidium non censeatur propria sponte factum, sed vi, et coactione ipsiusmet aggressoris exortum.

Propter hæc igitur videtur hæc sententia satis probabilis, et tuta practice, et in rigore juris vera. Et fundamenta contrariæ opinionis ex dictis sunt expedita; licet enim communior videatur, tamen quia non habet fundamentum juris sufficiens, et hæc materia tota pendet ex jure, et odiosa est, ideoque illam sequi non cogimur.

SECTIO III.

An ex homicidio facto ob licitam proximi defensionem irregularitas contrahatur.

1. *Prima sententia.* — Diximus de omni defensione propria, tam quoad corpus, ejusque integritatem, quam quoad exteriora bona fortunæ, quæ suo modo locum habent, ut declaravimus; superest dicendum de innocentis proximi defensione honesta et charitati consentanea. Multi enim existimant, etiam in eo casu, interveniente alterius proximi occisione, aut mutilatione contrahi irregularitatem. Ita sentiunt Glossa et Doctores, in dicta Clement., et 23, quæst. 8, in princip.; Sylvest., *Homicid.*, 4, quæst. 9; Armil., verb. *Irregularitas*, num. 41; Navar., c. 27, num. 213; Maiol., lib. 5, c. 48, num. 9, et alii, quos refert Covarruvias, dicta Clement., part. 3, § unico, num. 5. Fundamentum potest esse, vel quia tale homicidium non est licitum, cum æque diligenda sit vita unius proximi, ac alterius; vel quia licet possit fieri sine culpa, non est casus in jure exceptus, quia dicta Clementina solum loquitur de defensione vitæ propriæ.

2. *Secunda et vera sententia.* — Non tamen semper sub obligatione. — Nos tamen consequenter loquendo contrariam sententiam veriorum existimamus, quam Covarruvias et alii supra citati consequenter etiam tenent, et Major, in 4, dist. 15, quæst. 30. Et in primis suppono, licitum esse innocentem defendere a morte, etiamsi necesse sit aggressorem interficere, ut est communis sententia, quam ex Alciato, et aliis refert Julius Clarus, verb. *Homicidium*, num. 28, quam Navarr. et alii admittunt. Et ratio est, quia magis est diligendus proximus innocens, quam propria bona, vel externus honos; sed hæc licet defendere cum occisione aggressoris, si necessaria sit; ergo et proximum. Imo sunt qui censeant, hoc cadere sub obligationem præcepti, propter ea jura, quæ dicunt, participem esse culpæ, qui mortem proximi potest impedire et negligit, c. Error, 83 dist., c.

Non inferenda, 23, quæst. 3, cum similibus, et favet c. Dilecto, de Sent. excom., in 6, ubi dicitur, licere unicuique pro repellenda proximi injuria suum impertiri auxilium; imo si possit, et negligat, videri injuriantem fovere, ac esse participem ejus culpæ. Verumtamen non censeo hoc esse sub obligatione, nisi in aliquo casu, in quo persona, quæ defendenda est, maxime necessaria sit reipublicæ, vel princeps ejus, vel proprius pater, aut similis, juxta ordinem charitatis, vel aliquam justitiæ obligationem, ut late Navarr., in Manuali, c. 24, num. 47 et 48; Covarruv., dicta Clement., 3 p., § 1, num. 7, et in regula *Peccatum*, 2 part., § 3, num. 4; cum Panormitano, cap. 4 de Offic. delegati, num. 5; Sylvest., *Homicidium*, 4, num. 40; juxta quorum sententiam regulariter nulla intervenit hic obligatio, quia licet charitas obliget ad defendendum proximum, non tamen cum tanto discrimine alterius. Nam etiam propriam vitam non semper tenemur defendere cum tanto damno proximi. Et licet unus sit innocens, et alter iniquus in eo facto, tamen illa non est sufficiens ratio obligationis cum tanto detrimento alterius proximi. Maxime si necessarium sit (prout regulariter continget) propriam vitam periculo exponere propter alium defendendum; de qua latius in 2. 2, quæst. 64, art. 7.

3. *Probatur hæc sententia in defensione ex obligatione.* — In præsentem ergo, quando homicidium non solum fit licite, sed etiam ex obligatione, longe verisimilius est non incurri irregularitatem, ut in particulari notavit Cardinalis, dicta Clement., de Homicid., quæst. 18, et Castro, lib. 2 de Lege pœnali, c. 14. Et ratio est, quia tale homicidium nec culpabile est, ut supponitur, nec moraliter voluntarium, ex duplici capite. Primo, quia non est intentum, sed per accidens sequutum ex tali defensione, ad quam quodammodo cogit ipsemet aggressor, supposito naturali amore patris ad filium, vel filii ad patrem, et similibus personarum. Secundo, quia ipsamet lex sub obligatione quodammodo cogit ad tale homicidium, etiamsi homo, quantum est ex se, fortasse nollet talibus actionibus se immiscere. Et confirmatur ex D. Thom., 2. 2, quæst. 40, art. 2, ubi ait: *Nulli, qui est deputatus ad aliquod officium, licet id, per quod suo officio incongruus reddatur.* Unde e converso colligimus, quoties aliquis licite exercet id, ad quod faciendum jure naturali vel divino compellitur, non posse inde reddi

incongruum, vel inhabilem ad officium suum; ergo qui ex obligatione naturalis præcepti occidit unum, ut defendat alium, servatis legibus moderatæ defensionis, non potest inde fieri irregularis, alias fieret ineptus ad officium suum.

4. *Evasio.* — *Eluditur.* — Dices, hoc argumentum ad summum procedere de clericis, qui ex officio res sacras administrant; imo de illis, aiunt aliqui, solum probare, non fieri irregulares ad usum suscepti Ordinis, quia jam sunt in eo officio constituti, et ad illud habent jus acquisitum; nihilominus vero fieri irregulares, ne ascendant ad superiores Ordines, in quorum officio nondum sunt constituti. Sed hoc non recte dicitur, tum quia distinctio hæc applicata ad præsentem casum, nullum habet fundamentum in jure, sine quo in præsentem materia loqui non possumus; tum etiam quia constitutus in inferiori Ordine, v. gr., subdiaconatus, etiam habet jus ascendendi ad superiores Ordines, nisi illis fiat indignus; non est autem minus inconveniens, quod homo amittat hoc jus, vel quod fiat inhabilis, propter observationem præcepti, ad usum talis juris potius quam ad usum Ordinis suscepti. Quæ ratio procedit etiam de laicis; nam licet non habeant officium clericale, tamen habere possunt; non ergo debent fieri inhabiles propter observationem præcepti simpliciter impositi et prævenientis (ut sic dicam) eorum voluntates; in quo distinguuntur a ministris justitiæ, de quibus infra. Ac denique per se est absurdum dicere, laicos fieri irregulares per aliquod homicidium, per quod, servata eadem proportione, non fieret clericus irregularis, quia si ibi intervenit sufficiens defectus lenitatis, majorem indecentiam inferet in clerico quam in laico. Itaque quando intervenit absoluta obligatio talis defensionis, hæc res magis certa videtur.

5. *In defensione licita, non tamen ex obligatione, eadem sententia suadetur.* — Idem tamen censeo dicendum, quoties defensio licita est, quamvis non cadat sub obligationem, dummodo fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Hoc autem probandum est eodem discursu, quo usi sumus in præcedenti sectione, quia irregularitas in eo casu non colligitur ex Clementina de Homicidio, neque ex antiquiori jure; ergo nulla est. Prior pars antecedentis patet, tum quia in dicta Clementina non est hoc expressum, quod requiritur in jure; tum etiam quia argumentum a contrario sensu in hac materia est inefficax, ut

sæpe dictum est; tum denique quia illa Clementina non tam inducit novum jus, quam declarat antiquum, juxta veriorum sententiam; declaratio autem in uno casu expresso, non excludit alias in casibus, in quibus sufficiens similitudo rationis inventa fuerit; hic autem talis ratio invenitur, quia debemus proximum diligere sicut nos ipsos, et plusquam temporalia bona. Altera pars antecedentis probatur, tum quia in jure antiquo nullus invenitur textus, qui specialiter de hac defensione, vel de hoc genere homicidii loquatur. Deinde favent alia jura, quæ significant, homicidium privatum non inducere irregularitatem, nisi sit culpabile; quæ paulo antea citavimus. Et in hoc sensu est probabile argumentum, quo multi utuntur, quia interficiens clericum in defensionem proximi non incurrit excommunicationem, ut est communis sententia Innocent. et aliorum in c. Si vero, de Sent. excom. De qua videri potest Covarruv., dicto num. 4, in regula *Peccatum*, et Julius Clarus, verb. *Homicidium*, num. 29; ergo neque incurret irregularitatem. Quanquam enim hoc argumentum a simili per se non sit efficax, tamen supposito, quod versamur in materia, in qua sine culpa non incurritur irregularitas, efficax est; ideo enim excommunicatio non contrahitur in eo casu, quia talis occisio fit sine culpa.

6. Unde tandem confirmatur, quia irregularitas homicidii non contrahitur, nisi per culpam, aut per spontaneam voluntatem, ut in superioribus probatum est; sed in hoc homicidio non intervenit culpa, ut supponimus, neque est spontanea voluntas, tum quia ibi non est intenta occisio, sed defensio, quæ quodammodo etiam per vim exorta est ab iniquo aggressore. Confirmatur præterea; nam si quis invasus ab alio, ut occidatur, aliquem vocet ad suam defensionem, et illi arma præbeat, ut se adjuvet et defendat, non incurret irregularitatem, etiamsi ille defensor occidat aggressorem, ut fatetur Navarr., num. 212. Quia qui potest se defendere per seipsum, potest etiam per alium; ergo neque etiam ipse defensor fiet irregularis. Addo etiam si contingat defensorem occidi ab invasore, non propterea fieri irregularem eum, qui ipsum vocavit in suum patrocinium, quia licite id fecit, et effectus est per accidens sequutus; cur ergo solus ille, qui ex charitate defendit, erit pejoris conditionis, quando victoriam obtinet, et interficit adversarium? Et ita etiam facile solvantur omnia, quæ contra

hanc doctrinam objici possunt. Et fateor quidem, contrariam esse communius receptam; existimo tamen introductam esse occasione verborum dictæ Clementinæ, quæ non satis a prioribus auctoribus expensa videntur, quos reliqui sine majori examine sequuti sunt, quia verba illa visa sunt *fere expressa*, ut Navarrus loquitur, qui cum addidit *fere*, suam *fere* damnavit sententiam, quia c. Is qui, de Sent. excomm., in 6, non requirit jus *fere* expressum, sed simpliciter expressum. Eo vel maxime, quod nec *fere* expressa sunt, neque ullo modo faventia, nisi in quadam specie, seu apparentia, ut satis declaratum et probatum est. Quod autem Navarrus objicit de communi praxi, non etiam obstat, quia si quæ est talis praxis, ex prædicta opinione ortum habuit, vel etiam quia res saltem semper fuit dubia, et ideo securius judicatum est dispensationem petere, præsertim cum his in casibus vix aliquis sit securus de adhibita moderatione necessaria in tali defensione.

DISPUTATIO XLVII.

DE IRREGULARITATE EX HOMICIDIO LICITO OB DEFECTUM LENITATIS CONTRACTO.

Hactenus diximus de privatis homicidiis; nunc dicendum superest de his, qui auctoritate publica fiunt, et consequenter justa sunt; nam si sint injusta, eo ipso non sunt ex potestate publica, sed admiscetur abusus ex privata voluntate ac potentia. Duo autem sunt modi exercendi hanc potestatem, scilicet, in criminali judicio, et in bello, et in utroque modo possunt variæ personæ intervenire: de quibus sigillatim dicemus.

SECTIO I.

Utrum judex ferens sententiam in causa sanguinis, irregularis fiat.

4. *Conclusio.* — Suppono in tota hac disputatione sermonem esse de persona capaci irregularitatis, ut excludam hominem non baptizatum, in quo nondum Christi membro effecto non consideratur lenitatis defectus, ut significat Innocentius I, ep. 3, c. 3, C. *Quæ similiter*, 23, q. 3, de quo plura disputat. 40. Hoc ergo supposito dicendum est, judicem ferentem sententiam in causa sanguinis, effectu secuto, irregularem fieri. Est communis resolutio, quæ probari solet ex cap. Sententiam sanguinis, Ne clerici vel monachi, etc.

Ibi tamen non dicitur, laicos, qui sententiam sanguinis tulerunt, non posse fieri clericos, sed solum ut clericus talem sententiam non dicet aut proferat, quod longe diversum est; imo nec ipsis clericis hoc exercentibus ibi imponitur irregularitas aut alia pœna, sed pura prohibitio. Et in cap. Clericis, eodem titulo, eadem prohibitio solis clericis in sacris ponitur, et additur: *Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur, et loco.* Quæ verba non inducunt irregularitatem, cum significent pœnam per hominem imponendam. Nihilominus tamen certissima est hæc irregularitas, quæ in illis decretis supponitur ex cap. Ex litteris, de Exces. Prælat., ibi: *Cum his non tantum auctoritatem præstiterit, etc.* Idem colligitur ex cap. 1, dist. 31, et ex cap. In Archiepiscopatu, de Raptor., et ex cap. Quæsitum, 23, quæst. 4, et in cap. Sæpe, et cap. His quibus, 23, quæst. 8, cum similibus.

2. *Sententia sanguinis quid.* — Ad intelligentiam autem assertionis tres particule explicandæ sunt: prima est, *sententia sanguinis*; nam ea voce intelligitur sententia mortis, vel mutilationis; minus enim nocuum non sufficit, etiamsi reus flagelletur, vel ad triremes mittatur, vel etiam aliter vulneretur, aut aliquod ejus membrum per tormenta debilitetur. Quod quoad hoc æquiparatur hæc irregularitas omnibus aliis, quæ ex homicidio contrahuntur; ergo effusio sanguinis sine mutilatione, vel morte non sufficit, nec etiam necessaria est, si mors per suffocationem fiat. Nomine autem sententiæ quodcumque præceptum judicis comprehenditur; nam si reus ex præcepto judicis vel alimento privetur, vel rigore carceris ita affligatur, ut inde moraliter ac celeriter sequatur mors, irregularis fiet, ut notant Covarr., part. 2, § 5, n. 8; Penna, in Direct. Inquis., 3 part., comment. 107, qui alios referunt.

3. *Quid particula, Secuto effectu, ibidem significet.* — Secunda particula explicanda est, *Secuto effectu*, quæ ponitur propter quosdam asserentes, solam prolationem talis sententiæ sufficere ad irregularitatem; quod tenuit Antoninus citans Guillelmum, 3 part., tit. 28, cap. 2; imo addit Maiolus, lib. 2, c. 6, n. 3, satis esse exercuisse judicis officium in criminalibus, licet nunquam sententiam tulerit. Dicendum vero est, licet quis exerceat hoc officium, proferat sententiam, et promulget illam, si effectus mortis vel mutilationis quacumque ratione impediatur, ne executioni mandetur, non contrahere irregularitatem.

Est communis sententia in dicto c. Sententia sanguinis, et in cap. Ad audientiam, de Homicidio; Hostiensis, cap. Significasti, eodem titulo; Sylvester, *Homicidium*, 3, num. 3; Navarr. cap. 27, n. 211. Probatur, quia nullo jure aliter lata est hæc irregularitas. Secundo, quia per mandatum injustum non habetur irregularitas, non secuto effectu; ergo nec per sententiam justam. Tertio, quia inde non sequitur irregularitas Papalis, ut sentiunt adversarii, et nullibi legitur Episcopo data facultas dispensandi in aliqua irregularitate ob defectum lenitatis contracta; ergo nullum est. Quare dicti auctores etiam in hoc non consequenter loquuntur. Unde a fortiori constat, non satis esse exercuisse officium judicis, si effectus non est secutus. Dico autem, exercuisse, quia exercere actu impedit, nisi designatur, ut de curialibus in universum dicemus in sect. 4.

4. *Judicis nomine quis comprehendatur.* — Tertio exponendum est, quid nomine judicis hic comprehendatur, in quo in primis dicendum est, comprehendi omnem judicem Summo Pontifice inferiorem. Prior pars certa est ex absoluta juris canonici locutione; et quia eadem est in omnibus ratio, cujuscumque gradus, vel ordinis existant. Sub judice autem comprehendimus assessorem, consultorem, exhortatorem, ac denique omnem alium cum illo ad sententiam ferendam concurrentem, juxta supra dicta cum proportione de cooperantibus. Posterior pars constat, quia Pontifex non est capax irregularitatis, ut supra dictum est. Errat enim Gratianus, 23, quæst. 8, a principio, hanc excipiens, tum quia hæc etiam est de jure humano; tum quia cum Papa sit temporalis dominus, necessaria est illi hæc facultas, quam et per se, et per alios exercere potest, dispensando cum illis, ne hanc irregularitatem incurrant. Imo aliqui existimant, eo ipso quod Summus Pontifex concedit alicui licentiam exercendi hujusmodi causas sanguinis, dispensare cum illo, ut sine periculo irregularitatis id facere possit, ut quando dat licentiam alicui ad ingrediendum bellum cum armis offensivis, ut ex Calderino refert Sylvester, *Homicidium*, 3, quæst. 6, in fine. Rectius tamen ipse cum Archidiacono in fine subjungit, oportere, ut modus talis licentiæ et dispensationis sufficienter exprimat, quia si rescriptum solum contineat licentiam existendi in bello cum armis offensivis, non statim intelligitur dari ad usum offensionis aggressivæ, sed solum

